

Noda b'Yehuda and Chasam Sofer

May 19, 1996

1) Conditional Kiddushin for a Yavam Cheres: Formulation of Condition

שו"ת שבות יעקב חלק א סימן כז

מהמ"צ דק"ק קעלין ה"ה מהר"א נר"ו וז"ל: על דבר בעל הבית אחד שנשדדך את בתו עם נער אחד ויהי כאשר הגיע ימי הנישואין ורצה שישתדל לו שטר חליצה מאחיו נודע ונתגלה שאחיו הוא חרש ואלם מעיקרא שע"פ הדין אינו יכול לחלוץ על כן נתעכב הנישואין עד אשר יתברר הדין אי מהני כה"ג תנאי כמבואר בא"ה סי' קנ"ז לגבי מי שהחליף דתו והיכי דנין ליה וכל אילמי דכוותיה יורני אדוני מ"ו הלכה למעשה:

תשובה אף שלכאורה דין זה פשוט ומבואר בנחלת שבעה בדיני חליצה סימן כ"ב סעי' ח' שכתב וז"ל וה"ה אם יש להחתן אה שהוא חרש שאינו שומע ואינו מדבר דג"כ יכול להתנות עכ"ל: אכן אחר העיון יראה בעין פקידין דדבריו אלו לאו דסמכא אינון ואינון אלא דברי נביאות בלי ראייה כלל מש"ס ופוסקים: ובודאי נתעלם ממנו דברי תשובת מהר"א יי כתיבת יד שהובא בב"ח לא"ה סי' קנ"ז סוף סעי' ג' וראי' ברורה לזה מסוף דבריו שם שהשיג על הב"ח שמשוה תנאי דמהר"א לתנאי דמהר"ב וחולק הוא עליו דגם מהר"א יי מודה דתנאי דמהר"ב שפיר דמי לבטל הקידושין למפרע ולשוויא בעילתו זנות ע"ש דבריו באורך: וכל זה גרם לו ששגג ברא' שהוא לא ראה רק ראי' אחת מ"ש מהר"א יי בת"ה בסתם להתנות שלא תזקוק ליבום והב"ח ראה שתיים גם מ"ש מהר"א יי בתשובה כתיבת יד שהעתיק שם וז"ל שוב מצאתי תשובת מהר"א יי כ"י שכתב למהר"ר יונה והח"ר ידידיה שכך נהגו בני"שטט לאחר יום הרג רב להתנות בכה"ג ותשובה אחרת השגה עליו מפ' המדיר דקדשה על תנאי וכנסה סתם וכו' דלדברי התוספ' אפ' קידש וכנס סתם על תנאי ואח"כ בעל סתם צריכא גט ולהר"ף והרמב"ם אפ' בעל לאלתר אחולי אחליה לתנאי וצריך גט: ומהר"ח מוסיף דאפ' בעל על תנאי צריכה גט דמסתמא התנאי לא היה אלא משום כתובה אא"כ יתנה בפירש אף לענין גט וא"כ בעינן תנאי בשעת ביאה וא"כ מסתברא נמי לפי זה דבעינן תנאי על כל ביאה וביאה ואם לא התנה צריכה גט דאין לומר כיון שהתנה בבעילה ראשונה דלהוי בעילת זנות אם לא יתקיים התנאי גם כל בעילותיו יהיו בחזקה זו מן הסתם דאדרבה יש לנו לומר אטו מי שאכל שום וריחו נודף יחזיר ויאכל שום וכו' ועוד אפ' יהא מתנה כך בכל ביאה וכו' מ"מ לכתחלה אסור לעשות עכ"ל מהר"א יי בקיצור וכתב הב"ח וכל זה יש ליישב דאינו דומה תנאי זה לשאר תנאים כיון דהעונות גרמו וכו' א"כ מוטל עלינו לתקן וכו' כי מי ירצה להתחתן עם זה על ספק שתתעגן כל ימיה ועל ידי כך ילך וישא נכרית ולפיכך לא נקרא זה לכתחלה אלא כמו דיעבד הוא דמאחר שאחיו החליף צריכין אנו לתקן לזה שישא ישראלית וגם לא נקרא בעילותיו בעילות זנות שהרי הוא אשתו ומיוחדת לו כל ימיו והוי למפרע כפלגש דשריא ולא נקראת בעילות זנות: ועוד דאיהו ודאי בועל לשם נישואין אלא דאיהי רוצה בכך שלאחר מותו אם תפול לפני יבם שיהא כל בעילותיו למפרע שלא לשם קידושין ואדעתא דהכי נתקדשה ונשאת לו עכ"ל הב"ח וע"ש עוד דבריו יותר באורך הרי להדיא מבואר דדעת מהר"א יי להשיג על תנאי דמהר"ב להשוות בעילותיו בעילת זנות אלא דהב"ח טרח לקיים מנהג זה משום תקנתא דידיה ודידה שלא תתעגן כל ימיה וא"כ נראה דהבו דלא להוסיף עלה **דדוקא במי שהחליף שאי אפשר ליבומי וגם לא יחלוץ לה לכן משום חשש עיגון ובצירוף הטעם דלדעת גדולי הפוסקים אינה זקוקה לו כלל כדאיתא בטור שם בס' קנ"ז מהני תנאי זה משא"כ בנדון זה דהי' זקוקה לו והחרש מיבם ואינו חולץ כדאית' בפ' חרש ומבואר בטור א"ע סימן קע"ב דחרש שוטה וקטן לאו בני חליצה נינהו אבל מיבמים וא"כ ליכא חשש עיגון כלל אף שבזמן הזה לא נהגו לייבם ומטעם שכתב רמ"א בס' קס"ה סעי' א' וז"ל ואם שניהם רוצים ביבום אין מניחין אותו לייבם אא"כ ניכר וידוע שמכוונים לשם מצוה (טור בשם ר"ת) עכ"ל וכל זה דוקא באותן שיכולין לחלוץ משום דמצות חליצ' בזמן הזה קודמין לדעת כמה פוסקי' כאבא שאול לכן החמירו האחרונים משא"כ באותם שאינה יכולין לחלוץ ודאי אף בזמן הזה יכולין לייבם ומצוה לייבם דלא לבטל מצות יבמין: וגדולה מזו מבואר בש"ס פ"ב דיבמות דף כ' ע"ב דבחיבי לאווין וחיבי עשה נתי עשה ונדחה לא תעשה ותתייבם נמי יבומי וקאמר רבא כיון דיכול לקיים שניהם דאפשר בחליצה לכן אינו דוחה אלא דהש"ס דחי שם משום דחליצה במקום יבום לאו מצוה הוא לכך מסיק בטעם אחר גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה: הרי דאפ' בחיבי לאווין ועשה קס"ד דש"ס דידחה ותתייבם נמי יבומי אי לאו משום דאפשר בחליצה מכ"ש בהא דאין מיבמין בזמן הזה דהוא רק חומרת האחרונים נגד קצת משמעות המקרא וכמה סוגית שבש"ס והיינו מטעם דמצות חליצה קודמת בזמן הזה שאין מכוונים לשם מצוה אבל היכא דאי אפשר בחליצה כמו בחרש ודאי דמותר להתייבם אף בזמן הזה שלא לבטל מצות יבמין ואם יאמר האומר הלא מצדו תברא דהא מדלא מקשה הש"ס תיובתא על הא דאמר טעמא משום דאפשר לקיים שניהם דאפשר בחליצה לכך אינו מייבם בחיבי לאווין א"כ הא דתניא ואיתא בפ' ב"ש דף ק"י ע"ב שני אחין אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות מת פקח בעל הפקחת מה יעשה חרש בעל החרשת מוציא את אשתו בגט אשת אחיו אסורה לעולם ופרש"י דאשת אחיו אסורה לעולם דחרש לא מצי חליץ (הוצרך רש"י לטעם זה אע"ג דאחות גרושתו פטורה מן החליצה ומן היבום כדאיתא במתני' פ' החולץ ובא"ה סי' קע"ג מ"מ כאן אינה אחות גרושתו ממש כיון שאינה קנויה לו לאשתו גמור כיון שהוא חרש שאין קידושי קידושין גמורין ואי הוי מצי לחלוץ לה חליץ לה לכן הוצרך רש"י לטע' דלא מצי חליץ לה וק"ל) ומכנס נמי לא מצי כנס לה דאחות גרושתו היא עכ"ל רש"י וכן מבואר בא"ה ס"ס קע"ה: ואם אית' אמאי לא מייבם כיון דלא מצי חליץ לה נתי עשה ונדחה לא תעשה אחות גרושתו דודאי גרע מחיבי לאווין כיון דלא תפסי ביה קידושין גמורין ומה"ט חולצת אלא צ"ל דהש"ס לא בעי למיפרך מהאי בריית' משום דיש לומר דגזרינן אטו מי שיכול לחלוץ: וא"כ ה"ה בנדון שלפנינו בזמן הזה דאין מיבמים א"כ אף בחרש ואינך שאינם יכולין לחלוץ אפ"ה גזרינן שאין מיבמים אי משום הא לא אריא דדוקא התם דאסור מדינא להתייבם משום אחות גרושתו מש"ה גזרינן: משא"כ הא דאין מיבמים**

בזמן הזה היא גופה גזרה וחומרא בעלמא דחוששין לדעת אבא שאלו וכל גדולי ראשונים פסקו דלא כוותיה ובהאי דאינו יכול לחלוץ גם אבא שאלו מודה שלא לבטל מצות יבמין: ומצאתי און לדברי בתשובת מהר"ם פדוי סי' כ"ג שכתב וז"ל דאין לומר שבעבור שלא יכול למדחסייה לכרעיה תצטרך להתייבם ואחר שאנו סוברין ונוהגין דמצות חליצה קודמת ומרחיקים היבום בכל עוז ודומה לזה נראה מספר התרומה שהביאו המרדכי בפ' החולץ וז"ל אע"ג דקי"ל מצות חליצה קודמת מ"מ לא כפינן ליה לחלוץ דהוי ליה חליצה מעושה ופסולה אלא מטענין ליה וחליץ וכו' חליצה מוטעת תנא בכל מקום לשון כשרה דמשמע דיבעד וכו' אפ"ה כתב בעל התרומה אם אינו רוצה לחלוץ מטענין ליה לכתחלה והיינו משו' שאי אפשר בענין אחר דלא שבקינן לי' לייבם וכו' אמנם כל זה לדברי האומרים דהא דאמימר צריך למדחסייה לכרעיה לכתחלה משמע ע"ש דבריו באורך מכלל דבריו מבואר דהיכי דאי אפשר לחלוץ אף בדיעבד מניחין לייבם אף בזמן הזה להפוסקים דסוברין שמצות חליצה קודמת והיינו מטעם שכתבתי שלא לבטל מצות יבמין ה"ה בנדון שלפנינו ואל תתמה על עיקר דין זה כיון שחרש א"א לחלוץ איך מיבמין דהא כיון שאינו עולה לחליצה אינו עולה ליבום אי משום הא לא אריא דהא כבר הרגישו התוספות ביבמות דף מ"ד ע"א בקושיא זו בד"ה כל שאינו עולה לחליצה וכו' ואם תאמר והרי חרש וחרשית דאינם עולים לחליצה ועולים ליבום כדאמר בפ' חרש וי"ל דהתם בני חליצה נינהו אלא דפומייהו הוא דכאיב ליה עכ"ל: והעולה מכל זה דכיון דאפשר ומתירין כה"ג להתייבם אף בזמן הזה א"כ אין כאן חשש עיגון נראה פשוט דאין מתירין להתנות ולהשוות בעילת זנות או כפלגש דאסור לדעת גדולי פוסקי' דהא אין מתירין כל זה אלא מדוחק גדול וכמ"ש הב"ח ואיך יתנה לכתחלה לבטל מצות יבמין דהא כתבו תוספ"י בשם הירושלמי דמה"ט לא ישא אדם בת אחיו כדי שלא לבטל מצות יבום: ואף החולקים שם שלא לאחר זיווגו שהוא מצוה בשביל זה מ"מ בנדון שלפנינו שאפשר להתייבם וכשמנת' התנאי איכא הרבה חששות כמ"ש הב"ח ודאי דאין להתנות: איברא כה"ג אפשר לצדד להתנות באם החרש הוא נשוי דאע"ג דנראה שעל פי הדין לדעת רוב הפוסקים ואפשר דכולם שווים בכה"ג שא"א בחליצה מותרת להתייבם אף בזמן הזה ואין בו חשש משום חרם רגמ"ה: מ"מ יש חשש עגון מטעם שכתב הריב"ש בתשובה סי' תק"ט וז"ל ואצ"ל במלכות זה שהנושא אשה על אשתו מחייב ראשו למלכות אלא א"כ נטל רשות מהמלך דכופין לחלוץ לדעת רש"י וסייעתו ע"ש דבריו באורך וא"כ בנדון דידן דלאו בר חליצה הוא ויבומי ג"כ א"א לייבם מצד המלכות כי החרש לאו בר אשתדלו הוא ליטול רשות מהמלכות לכן בכה"ג אפשר להתנות שאם יהי' לחרש אשה דאיכא חשש עגון אבל בלא"ה נ"ל דאין להתנן' כיון דאפשר להתייבם ואע"ג דאפשר שהיא לא תרצה להתייבם כלל להחרש אף באין לו אשה מ"מ אין כאן חשש עגון כיון דהיא עצמה גרמא דהא אתא בכל דהוא ניחא לה וכדאמרינן בש"ס בנפלה לפני יבם מוכה שחין אפי' ואיתי דאפסיד אנפשיה ע"ז וכיוצא בזה לא תקינו להתנות לעקור מצות יבום ולהשוות בעילתו בעילת זנות כנ"ל ה"ק יעקב:

וז"ל מעשה ב"ד שעשינו בענין תנאי כזה פה פראג באו לפנינו ב"ד ח"מ הבחור פלוני בן פלוני ואמר לנו באשר זה היום הוא יום חתונתו ויום שמחת לבו לקדש כדת משה וישראל את כלתו פלונית בת פלונית ובאשר ידוע לכל שהיה לו אח מאביו שהחליף (או שנאבד זכרו זה כמה שנים ולא ידענו מה היה לו לדעת הב"ח ס"ס קנ"ז כה"ג ג"כ מותר להתנות אלא שגדול אחד פקפק בדבר שאין להתנות אא"כ בהחליף ועיין מ"ש לפנינו תוך התשובה ובנדון כזה יש לכתוב שהוא חרש שאינו יכול לחלוץ וגם לייבם לא יוכל כיון שהוא נשוי אשה ואין לו רשות מהמלכות לישא שתי נשים) והנה מדאגה מדבר באם הס שלא להזכיר חלילה יעדר פלוני כנ"ל בלי זרע קיימא ואזי תבא חלילה זוגתו הנ"ל לכלל עגונא בכך רצינו לבקש איזה תקנה לדבר: בכך זה אשר מצאנו שלפוני הנ"ל יתנה תנאי בקדושין הנ"ל שמקדש אותה על תנאי אם לא ימות בלי זרע קיימא יהיו הקדושין תופסין כדת משה וישראל ואם ח"ו ימות בלי זרע קיימא אזי הקדושין יהיו בטלין ולא יהיו תופסין כלל וכלל בשום ענין ומכל מקום תגבה כתובתה ותוספת כתובתה ולא יהי' התנאי הנ"ל להיזק או לגרוע כח כתובתה כלל ואם יזכה לזרע קיימא ולא ימות בלי זרע אזי יהיו הקדושין תופסין מעכשיו ועל דעת תנאי זו שמקדש אותה בתנאי גמור ככל דיני תנאי בני גז ובני ראובן על דעת תנאי זו הוא בועל אותה כל זמן שיהיה אתה עמה וכן יגיד לכלתו ג"כ שעל תנאי הוא מקדש אותה ונוהג עמה מנהג אישות בכך נעשו התנאים ע"פ האופן כנ"ל בפני עדים פלוני ופלוני ושהגיד כן להכלה בפני עדים הנ"ל ובשעת קידושין הזכירו אותו העדים הנ"ל לו ולכלה שהקידושין נעשו על תנאי שנדברו והותנו ביניהם ואחר הקידושין חזר ופירש התנאי לפני הכלה ועדים הנ"ל כל הנ"ל נעשה כדין ע"פ חקירות ושאלת העדים בת"ע: ומעתה אם ח"ו יעדר פלוני הנ"ל בלי זרע קיימא (ובנדון הנ"ל יש לכתוב והחרש הזה לא יתפקח ויהי' לו אשה בענין שאינו יוכל להתייבם מחמת רשות מהמלך או לחלוץ) לא תהיה האשה הנ"ל זקוקה לחליצה או לייבם לאח שהחליף (או שנאבד זכרו או מחמת אחיו חרש נשוי כנ"ל) ויכולה לינשא לאשר יאות לה בלי שום פקפוק ונדנדוד ועיכב וספק כלל ולהיות בידיה לראיה חתמנו היום:

שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - אבן העזר סימן נו

... ועל דבר מה שיש להתנן אח מומר ונתן המסדר כתב ביד אבי הכלה שאם ימות החתן בלי ז"ק שלא תהיה אשתו זקוקה לייבם. גם בזה עשה שלא כהוגן. חדא לפי הנראה המסדר לחוד חתם על הכתב ומה מועיל עדות ביחיד וצריך שני עדים על התנאי ויש בזה כמה פרטים והארכתי במקום אחר. ועוד שהתנאי זה שלא תהא זקוקה לייבם זו מתנה על מה שכתוב בתורה אלא צריך להתנות שלא יהיו הקידושין חלין. ובזה אפשר שלא יהיו דברי הירושלמי שהביא המרדכי בפ' הפועלים סותרים לדברי הגמרא בשלהי פרק הגוזל דקאמר אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה. ובתה"ד סי' רנ"ג נתקשה בזה. ולדידי הירושלמי מיירי שאמר ע"מ שלא תזקק לייבם וזה נגד מה שכתוב בתורה אבל בגמרא אמרו אדעתא דהכי לא קדשה נפשה וא"כ הגלוי דעת הוא שאם תזקק לייבם יבטלו הקידושין למפרע וזהו אינו לעבור על מה שכתוב בתורה.

שוב מצאתי שגם בב"ח אה"ע סימן קנ"ז פירש דברי הירושלמי כן אבל ראיתי שכתב הירושלמי מיירי בכפליה לתנאיה ובזה דבריו תמוהים דהיאך משכחת תנאי כפול אם אינו מתנה על ביטול הקדושין ויותר טוב היה לו להב"ח לומר דהירושלמי סבר דעל מנת אינו צריך תנאי כפול. אמנם הא ליתא ואפי' מתנה על ביטול הקדושין ג"כ מקרי מתנה על מ"ש בתורה דבתוס' במס' כתובות דף נ"ו ע"א בד"ה הרי זו כו' ע"כ בדכפליה לתנאיה איירי דאמר לה אם אין לך עלי שאר כסות ועונה הרי את מקודשת ואם לאו אל תהא מקודשת ע"ש בתוס'. וא"כ גם זה מקרי מתנה על מה שכתוב בתורה לתלמודא דידן אלא דבירושלמי שלהי פרק השוכר את הפועלים חשיב זה דבר שבממון אפי' עונה כיון שבידה למחול אבל בע"מ שלא תזקק ליבם מקרי מתנה על מה שכתוב בתורה וא"כ ע"כ איירי בדכפליה לתנאיה ואמר אם לאו אל תהא מקודשת וא"כ שפיר קאמר התה"ד דגמרא דידן עם הירושלמי סתרי אהדדי. אך הנלע"ד לקיים שיהיו דברי חכמים קיימין בין בגמרא דילן ובין בירושלמי דבירושלמי **התנאי שאם מת לא תהא זקוקה ליבם וזה דבר שאי אפשר שאם היא מקודשת וימות בלא בנים בודאי היא זקוקה ליבם. אבל באמת אם התנאי על מנת שימות ונשאר זרע אחריו ואם ימות בלא זרע שיבטלו הקידושין למפרע זה אינו נגד מ"ש בתורה** וכן ע"מ שלא יארע שיהיה יבמה מוכה שחין ואם יארע שיהיה מוכה שחין אדעתא דהכי לא מיקדשה כל זה לא מיקרי מתנה על מה שכתוב בתורה. וכן אם אומר על מנת שלא יארע לה שתהיה זקוקה ליבם כל זה אינו מתנה על מה שכתוב בתורה. וא"כ קושיית התה"ד מתורן ודברי גמרא דילן ודברי גמרא בירושלמי קיימים.

ונמצא תנאי זה שהתנה המסדר הזה שאם ימות בלא ז"ק שלא תהא זקוקה ליבם זה מתנה על מה שכתוב בתורה וגם תנאי שאי אפשר לקיימו דאיך אפשר לקיים שתהא מקודשת וימות בלי זרע ולא תהיה זקוקה ליבם. ועיין בהרמב"ם פ"ד מהל' אישות הל' י"ג אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי על מנת שתהא מותרת לפלוני הרי זו מקודשת ואסורה עליו כשאר העם מפני שהתנה בדבר שאי אפשר לקיימו ע"ש. והרי זה נמי דכוותיה שהרי זו מקודשת וזקוקה ליבם. אמנם גם בזה עשה ההדיוט המסדר הלזה שלא כהוגן שאין כאן תנאי כפול. ובזה היה מקום לומר דלא בעינן ת"כ. ומתחלה נבין דברי התה"ד שם סי' רנ"ג שכתב יש נוהגין להתנות כו' וצ"ע בדבר דבמרדכי פרק הפועלים מייתי ירושלמי דהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כמו אם מתי לא תזקק ליבם אמנם בתלמודא דידן לא משמע הכי מדפריך פרק הגוזל אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה ומיניה מייתי מהר"ם ראייה לדברי הגאונים כדלעיל ואין לחלק משום דהוי התם אגן סהדי ולא צריכה להתנות אבל המתנה בפירוש לעקור דבר מן התורה לעולם לא מהני התנאי דבתשובת מיימוני נמי איתא הא דמייתי מהר"ם מדברי הגאונים מפרק הגוזל ומסיים התם דהוי כמו שהתנה בפירוש שלא תזקק לו משמע דהתנאי בפירוש מהני לגמרי מ"מ גילוי דעת הוא דאין בדעתו לחול הזיקה שתתיבם מחמת חיבת הנשואין כמו שמחלקין התוס' שם דדוקא מן האירוסין אמרינן דאדעתא דהכי לא נתקדשה ולא מן הנשואין וכיון דבההיא שעתא מתנה אנשואין נמי מתנה עכ"ל התה"ד. והנה מה דסיים מ"מ גילוי דעת הוא וכו' לכאורה אין לו שחר ולא קשר אל דבריו הראשונים. ונלע"ד שכונתו שגמרא דילן פליג על הירושלמי וא"כ בודאי עבדינן כתלמודא דידן. ואח"כ כתב ואין לחלק משום דהתם הוי אגן סהדי וכו' אבל תנאי בפירוש לא מהני ופירושו וא"כ ממנ"פ התנאי הזה הוא מילי דכדי דאי אמרינן בזה אגן סהדי א"כ בלי תנאי נפקא בלא חליצה ואם גם בזה אמרינן בכל דהו ניהא לה וא"כ לא שייך אגן סהדי א"כ התנאי לא מהני. ע"ז השיב מתשובת מיימוני דתנאי מהני ולבסוף אמר מ"מ וכו' פירוש דאף אם נימא דלא כתשובת מיימוני ונימא כירושלמי דתנאי לא מהני מ"מ התנאי הזה לאו מילי דכדי נינהו. ומשום דבגמרא לא סמכו ע"ז דאדעתא דהכי לא קידשה אלא בקידושין אבל בנשואין אולי מחלה ומכנסא נפשה לספק זה להיות זקוקה מחמת חיבת ביאה וכמ"ש התוס' לזה מהני תנאי והוא גילוי מלתא שאינה מוחלת מחמת חבת הנשואין וממילא נשאר הסברא דאגן סהדי דמהני אפילו נגד מה שכתוב בתורה. וא"כ כיון שבזה אמרינן אגן סהדי דלא ניהא לה להיות זקוקה למומר והתנאי הוא רק גילוי מלתא דאינה מוחלת מחמת חיבת נשואין אולי לא בעינן תנאי כפול וכמו שכתבו התוס' בקידושין דף מ"ט ע"ב ד"ה דברים שבלב וכו' ואור"י דצריך לחלק ולומר דיש דברים שא"צ ת"כ אלא גילוי מלתא דאגן סהדי כמ"ש.

אמנם לא בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה דהרי בלא"ה תנאי זה כמה פוסקים דשדו ביה נרגא. אלא מי יבוא אחרי הכרעת רמ"א בסי' קנ"ז סעיף ד'. וא"כ אין לנו לזוז מדברי רמ"א שכתב בהדיא להתנות בתנאי כפול... שוב ראיתי בתשובת מעיל צדקה וראיתי כמה דברים ממה שכתבתי לעיל בדברי תה"ד בפלוגתא שבין ירושלמי לגמרא דילן ומ"מ אני ממה שכתבתי לא אסור שיש לקיים דברי הירושלמי ודברי תלמודא דידן וכנ"ל. **ולמען עשות לך לנחת רוח הנני שולח לך נוסח התנאי אשר אנו רגילים פה בעסק כזה ובו תראה כמה טעקי עשיתי שלא יבוא לידי ביטול הקדושין כי אם בדרך רחוקה מאד** ורוב הדברים כבר נהגו פה טרם בואי לכאן אלא שאני הוספתי וגרעתי כמה דברים והכל כדי לברוח מביטול קידושין כל מאי דאפשר. ומעתה כיון שכתבתי שהקדושין קיימים והתנאי הזה שהתנה המסדר ההדיוט הזה יש בו כמה קיוהי לכן אין התנאי מועיל ולהתנות מחדש אי אפשר שכבר חלו הקידושין ולכן צריכה היא לדור עמו כך ולכנוס בספק הזה ובפרט שיש אחי ישראל ובמקום אחי ישראל ג"כ נהגו להתנות פה אם יש עוד אח מומר אבל כאשר תראה נוסח התנאי תראה שהכל בהשכל ודעת, ולהישראל באמת זקוקה היא ונגדו אינה מתנה. מעתה הנני מעתיק לך הנוסח דכאן. ודרך משל שהאח המומר שמו מענדל והאח יהודי שמו ליב וזה שנושא אשה שמו בערל ובזה תבין בנוסח הזה כל פרטי הדברים.

אנחנו סהדי ח"מ באנו להעיד איך שכמר בערל בא לפני הרב ובית דינו קודם חתונתו וביקש מהם איך שיעשה שרוצה לקדש ולישא את הכלה שלו פלוגית על תנאי מפני טעם נכון שהציע לפני הבית דין. בכך רוצה להורות לו באיזה הדרך יהיה התנאי באופן המועיל. והורו לו הרב ובית דינו איך יתנהג בתנאי קודם הקידושין וגם בשעת קידושין והחופה והיחוד והבעילה. בכך האט בערל הנ"ל אונן מייחד לעדים גוועזין/ובכן ייחד אותנו בערל הנ"ל לעדים/ להתנאי והקידושין. ולפרש תחת החופה אי אפשר להאריך בתנאי בכך קידש אותה קודם כניסתו לחופה ע"י האלוף ר' פ' המסדר קידושין בביתו טרם שנכנסו לחופה וכך אמר לנו בערל הנ"ל

קודם הקידושין אתם עדים פב"פ ופב"פ שמעו נא דברי להיות איך האב בדעה אי"ה חתונה צו האבין מיט הכלה זעלדא בת זעליג אונד ווירדי זיא מקדש זיין אונד קונה זיין על תנאי בכן וויל איך פאר ענק מתנה זיין איהר זאלט עדים זיין אויף וואס פר איין תנאי איך זיא מקדש זיין אונד בחופה וקנייני אישות קונה זיין ווער. וזהו, ווען איך ניכט מיט דעם טוהט אב גיהן ווער בלי זרע קיימא אויך ווען איך זולטי ח"ו מיט דען טוט אב גיהן בלי זרע קיימא רק איך זעלט מיט דען טוט אב גיהן לאחר מיתת מיין כלה זעלדא הנ"ל אונד אויך ווען איך זולטי ח"ו מיט דען טוט אב גיהן בלי זרע קיימא ובחיי מיין כלה זעלדא הנ"ל רק שיהיה מותי אחר מיתת אחי מענדל שאחי מענדל ימות טרם שאמות אני. אונד אויך ווען איך זולטי ח"ו מיט דען טוט אב גיהן בלי זרע קיימא ובחיי מיין כלה זעלדא הנ"ל ובחיי אחי מענדל אונד עס ווירט בלייבין בחיים אחר מותי מיין ברודער ליב אונד עס ווירט פון איהם בשום זמן חליצה כשירה גשעהן לזעלדא הנ"ל אונד אויך ווען איך זולטי ח"ו מיט דען טוט אב גיהן בלי זרע קיימא ובחיי הכלה שלי זעלדא הנ"ל ובחיי אחי מענדל הנ"ל אונד אחי ליב הנ"ל ימות בחיי או אחר מותי אונד ווירט כל ימי חייו קיין חליצה כשירה ניכט גשעהן ממנו להכלה שלי זעלדא הנ"ל רק איך מעכטי מיין כלה זעלדא הנ"ל מיט איין גט כריתות פטרין יהיה מתי שיהיה אונד אויך ווען איך זולטי ח"ו מיט דען טוט אב גיהן בלי זרע קיימא ובחיי הכלה זעלדא הנ"ל ובחיי אחי מענדל הנ"ל אונד אחי ליב ימות בחיי או אחר מותי אונד ווירט כל ימיו ממנו להכלה שלי זעלדא הנ"ל קיין חליצה כשירה ניכט גשעהן אונד איך מעכטי מיין כלה זעלדא הנ"ל בשום פעם מיט קיין גט כריתות פטרין אונד עז ווירט מאחי מענדל גשעהן להכלה שלי זעלדא הנ"ל חליצה כשירה המתירה להנשא לאיש אחר אונד די חליצה כשירה מאחי מענדל הנ"ל ווירד גשעהן תוך שנה אחת מיום מותי אזי זאללין הקידושין וואז איך איצונד בין זיא מקדש קידושין גמורים זיין אונד תיכף משעת הקידושין חל זיין אונד החופה זאל קנין גמור ונשואים גמורים זיין. ובאם אבער איך זולטי ח"ו מיט דען טוט אב גיהן בלי ז"ק בייא לעבין מיין כלה זעלדא הנ"ל ובחיי אחי מענדל הנ"ל אונד אחי ליב ימות בחיי או אחר מותי טרם עס ווירט פון איהם גשעהן חליצה כשירה להכלה שלי זעלדא הנ"ל אונד איך וועלט מיין כלה זעלדא הנ"ל כל ימי חייו מיט קיין גט כריתות פטרין אונד מאחי מענדל ווירט קיין חליצה כשרה המתירה להנשא מיין כלה זעלדא איין שנה שלימה אחר מותי ניכט גשעהן. אזי זאללין הקדושין שאני מקדש אותה וגם החופה וכל קנייני אישות הכל זאל בטל זיין למפרע כי אדעתא דהכי ווען ח"ו אזוא זיין ווירט פר לאנג איך כלל ניכט זיא מקדש צו זיין רק הטבעת קידושין וואס איך געבין ווער זאל זיין מתנה בעלמא אונד די חופה אונד אלי קניינים וואז דא קונה זיינין באשה איזט מיין דעה ניכט דאמיט קונה צו זיין. באופן זהו כל הבעילות שאבעול אותה כל ימי חייו זאללין זיין רק על דעת דיא קדושין וואס זיין איצונד על תנאי זה וואז איך דא האב מתנה גוועזין פר ענק עדים אונד ניכט קנין חדש אונד דיא רייד וואז איך פר ענק עדים גרעט האב אונד מתנה גוועזין טוהי איך דרויף איין שבועה על דעת רבים אלז איך כלל ניקש דא פון מבטל זיין וויל כדי קיין אנדרי קידושין וקניינים זאלין זיין חוץ הקידושין והחופה בתנאי וואז איך דא פר ענק גזאגט האבי. /היות ובדעתי להתחתן עם הכלה זעלדא בת זעליג, ואקדש אותה, ואקנה אותה על תנאי, על כן ברצוני להתנות לפניכם שתהיו עדים באיזה תנאי הנני מקדש אותה, וקונה אותה בחופה וקנייני אישות, וזהו, באם לא אמות בלי זרע קיימא, וגם אם ח"ו אמות בלי זרע קיימא, אלא שאמות אחר מיתת כלתי זעלדא הנ"ל, וגם אם אמות בלי זרע של קיימא ובחיי כלתי זעלדא הנ"ל, אלא שמיתתי תהיה אחר מיתת אחי מענדל, היינו שאחי מענדל ימות טרם שאמות אני, וגם אם אמות בלי זרע של קיימא ובחיי כלתי זעלדא הנ"ל, ובחיי אחי מענדל, וישאר בחיים אחרי מותי אחי ליב, והוא יחלוץ בשום זמן לזעלדא הנ"ל, וגם אם אמות בלי זרע של קיימא ובחיי כלתי זעלדא הנ"ל ובחיי אחי מענדל הנ"ל, ואחי ליב הנ"ל ימות בחיי או אחר מותי, וכל ימי חייו לא יתן חליצה כשרה כל ימי חייו להכלה שלי זעלדא הנ"ל, אלא שאני אפטור את כלתי זעלדא הנ"ל בגט כריתות יהיה מתי שיהיה וגם אם אמות בלי זרע של קיימא ובחיי כלתי זעלדא הנ"ל ובחיי אחי מענדל הנ"ל ואחי ליב ימות בחיי או אחר מותי וכל ימיו לא יתן חליצה כשרה לכלתי זעלדא הנ"ל, ואני לא אפטור את כלתי זעלדא הנ"ל בשום פעם בגט כריתות, ומאחי מענדל תקבל חליצה כשרה שתתירה להנשא לאיש אחר, והחליצה הכשרה מאחי מענדל הנ"ל תהיה תוך שנה אחת מיום מותי, אזי הקידושין שאני מקדש אותה כעת יהיו קידושין גמורים, ומיד משעת חלות הקידושין ועריכת החופה יהיו קידושין גמורים וקנין גמור. אבל באם אני אמות בלי זרע של קיימא בחיי כלתי זעלדא הנ"ל ובחיי אחי מענדל הנ"ל ואחי ליב ימות בחיי או אחר מותי בטרם שיתן חליצה כשרה לכלתי זעלדא הנ"ל, ואני כל ימי חייו לא אפטור את כלתי זעלדא הנ"ל בגט כריתות, ומאחי מענדל לא תקבל חליצה כשרה המתירה להנשא במשך שנה שלימה, אזי יהיו הקידושין שאני מקדש אותה, וגם החופה וכל קנייני אישות כולם יהיו בטלים למפרע, כי אדעתא דהכי, באם ח"ו יקרה כן, אינני רוצה כלל לקדשה, אלא הטבעת קידושין שאני נתן לה תהיה מתנה בעלמא, והחופה וכל הקניינים שקונים באשה אין דעתי לקנות בהם, ובאופן זה כל הבעילות שאבעול אותה כל ימי חייו יהיו רק על דעת הקידושין אשר הם עתה על תנאי זה שהתנתי כאן לפניכם העדים, ולא קנין חדש, והדיבורים שאני דיברתי לפניכם, ושהתנתי הנני נשבע עליהם שבועה על דעת רבים, שלא אוכל בשום אופן לבטלם, שכל קידושין וקניינים אחרים שאעשה יהיו אף הם רק על פי התנאי שהתנתי כאן לפניכם/

ובשעת נתינת הקידושין ליד הכלה האט החתן להכלה כל התנאים הנ"ל גזאגט אונד מפרש /אמר ופירש/ גוועזין כל תנאים הנ"ל ובוזה הלשון האט ער גזאגט צו זיין כלה, על מנת ווען עז אזוא ווערט זיין וויא דא איך רייד אונד וויא הכל כתוב לפנינו בכתב הלז בין איך דרך מקדש, ווערט עס אזו זיין הרי את מקודשת לי מעכשיו בטבעת זו כדת משה וישראל, אבער ווען ח"ו דער היפוך זאלט זיין דהיינו וויא דער אנדרי פאל אין כתב שטיהט זאללין די קידושין מעכשיו בטל זיין אונד הטבעת למתנה זיין /אמר לכלתו, על מנת שאם יהיה כפי שאני מדבר, וכפי הכתוב לפנינו בכתב הנ"ל, הנני מקדשך, באם יהיה כן הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל, אבל אם יהיה להיפך, דהיינו כמו במקרה האחר שכתוב בכתב, אזי יהיו הקידושין מעכשיו בטלים, והטבעת תהיה לך בתורת מתנה./ ותכף תכ"ד נתן הטבעת לפנינו עדים פב"פ ופב"פ.

שוב קודם החופה טרם ביאת הכלה לחופה אמר החתן בפנינו עדים אויף דען תנאי וואו איך איצונד בשעת קידושין האב פר ענק מתנה גוועזין וויא אין דען כתב הכל גשריבן שטיהט זאל דיא חופה קונה זיין אבר בהיפוך הדברים וויל איך ניכט הבין דז דיא חופה זאל קונה זיין /על תנאי זה שעתה בשעת הקידושין התניתי לפניכם, כפי שכתוב הכל בשטר שלפניכם, תקנה החופה, אבל באם יהיה להיפך אינני רוצה שהחופה תקנה/.

עוד העידו העדים שתחת החופה לא מסר החתן להכלה שום טבעת ולא שום דבר רק המסדר האט כלומר הויך פאר גזאגט הרי את מקודשת /המסדר הקריא בקול הרי את מקודשת/ כנהוג מפני הבושה שלא ירגישו בני אדם בכל הנ"ל אבל החתן לא נתן לה דבר תחת החופה.

עוד העידו העדים הנ"ל דס קודם /שלפני/ הייחוד שדרך העולם אחר החופה להכניס חתן וכלה לחדר אמר לנו החתן הוו עלי עדים דס אויף דען תנאי ווס איך פר ענק בשעת קידושין מתנה גוועזין וויא אין דען כתב שטיהט זאל דער יחוד קונה זיין אבער אין דען תנאי וויל איך ניכט האבין מיט דען יחוד קונה צו זיין /שעל תנאי זה שהתניתי לפניכם כאן בשעת הקידושין, כפי שכתוב בשטר, יקנה היחוד, אבל ללא התנאי אינני רוצה שהיחוד יקנה/.

עוד העידו העדים דס בשעת דאס מען האט חתן וכלה ליגין גפירט בשעת דאס זיא זיינין שוהן בייא אנדר גוועזין החתן והכלה במטה קודם בעילת מצוה אמר לנו החתן הנ"ל הוו עלי עדים כשרים דס אויף דען תנאי ווס איך האב פר ענק מתנה גוועזין בשעת קידושין דהיינו ווען איך ניכט וכו' הכל כמפורש לעיל בין איך מיחד אונד וויל בוועל זיין מיין כלה זעלדא הזאת אבער איך זולטי ח"ו וכו' הכל כמפורש לעיל באריכות וויל איך ניכט האבין כל ימי דס שום יחוד ובעילה וכל שאר קנייני אישות זאל קונה זיין צו מיר די אשה זעלדי הנ"ל בת וכו' /שבשעה שהוליו את החתן והכלה לשכב, כאשר היו החתן והכלה ביחד לפני בעילת מצוה, אמר לנו החתן הנ"ל הוו עלי עדים שעל תנאי זה שהתניתי קודם לפניכם בשעת הקידושין, דהיינו שאם לא וכו' הכל כמפורש לעיל, הנני מתייחד ורוצה לבעול את כלתי זעלדא הנ"ל, אבל אם ח"ו וכו' הכל כמפורש לעיל באריכות, אינני רוצה בכל ימי חיי שיקנו שום יחוד ובעילה וכל שאר קנייני אישות עבורי את האשה זעלדא הנ"ל בת וכו' /לשם אישות כלל:.

עוד העידו לפנינו דס בכל פעם שהתנה החתן תנאים הנ"ל היו כל התנאים הנ"ל כתוב ומפורש לפנינו ואמר הכל מתוך הכתב ולא טעה בדבורו כלל.

שו"ת חתם סופר חלק ג (אבן העזר א) סימן קיא

נוסח שטר קידושין על תנאי אשר סדרתי פה ק"ק מאטערסדארף.

אנחנו סהדי ח"מ באנו להעיד איך הר"ר (פב"פ) בא לפני הרב (פב"פ) קודם חתונתו ובקש ממנו להגיד לו כדת מה לעשות איך ומה שיעשה כשירצה לקדש ולישא הכלה שלו מרת (פב"פ) ולקדשה על תנאי דווקא מפני הטעם שהוא נכון וישר כאשר הציע דבריו לפני הרב הנ"ל ע"כ חלה פני הרב נ"ל להורות לו הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה שיהי' התנאי באופן המועיל ונתרצה ונתפייס הרב הנ"ל והגיד לר' (פב"פ) הנ"ל איך שיתנהג את עצמו בתנאי קודם הקידושין וקודם החופה ולפני היחוד והבעילה ולבעבור זה האט ר' (פב"פ) הנ"ל אונד ח"מ מיחד לעדים גיוועזין להעיד על כל מעשיו שעשה בתנאים כנ"ל לשמוע ולראות כל תנאו כנ"ל וכמבואר פה להבא מה ששמענו וראינו אך שיפרש ר' (פב"פ) הנ"ל תנאו תחת החופה ולקדשה שם כנהוג אין הזמן מסכים לזה ולהאריך כ"כ תחת החופה בדבוריו ע"כ קידש את הכלה הנ"ל קודם כניסתו לחופה על ידי הרב הנ"ל המסדר הקידושין וקידשה בבית הרב הנ"ל טרם שיכנסו לחופה וכך אמר לנו ר' (פב"פ) קודם קידושין וז"ל אתם עדים (פב"פ) (ופב"פ) שמעו נא דברי להיות איך האבע בדיעה בע"ה חתונה צו האבין מיט הכלה שלי (פב"פ) אונד ווירדע זיא מקדש זיין אונד קונה זיין על תנאי בכך וויל איך פאר ענק מתנה זיין איהר זאלט עדים זיין אויף וואס פר איין תנאי איך זיא מקדש בין אונד בחופה וקנייני אישות וויא איך זיא קונה זיין ווירדע וזהו בדעתי ווען איך ניכט מיט טאדט אבגעהען ווירדע בלי זרע קיימא אויך ווען זאלטע ח"ו מיט דעם טאדט אבגעהן בלי זרע קיימא רק איך זאלטע מיט דעם טאדט אבגעהן אחר מיתת מיין כלה הנ"ל אונד אויך ווען איך זאלטע ח"ו מיט דעם טאדט אבגעהן בחיי מיין כלה הנ"ל רק שיהי' מותי אחר מיתת אחי דהיינו אחי (פלונג) ימות טרם שאני אמות או אם שיתברר שאחי פלונג כבר מת לעת עתה אונד אויך ווען איך זעלטע מיט דעם טאדט ח"ו אבגעהן בלי זרע קיימא ובחיי מיין כלה (פב"פ) ובחיי אחי הנ"ל או שלא יודע לכלה הנ"ל בבירור אם חי או מת אחי הנ"ל ואם ראוי לחלוץ או לא רק איך מעכטע מיין כלה הנ"ל מיט איין גט כריתות פטרן יהי' מתי שיהי' אונד אויך ווען איך זאלטע ח"ו מיט דעם טאדט אבגעהן בלי זרע קיימא בחיי מיין כלה הנ"ל ובחיי אחי הנ"ל אונד איך מעכטע מיין כלה הנ"ל בשום פעם מיט קיין גט כריתות פטרן ורק עס ווירד מאחי (פלונג) הנ"ל געשעהן איין חליצה כשרה אן מיין כלה הנ"ל המתירה להנשא אונד דיא חליצה ווירט געשעהן בתוך שנה אחת מיום מותי אזויא זאללען הקידושין וואס איך יעצונד זיא בין מקדש קידושי' גמורים זיין אונד תיכף בשעת הקידושין חל זיין אונד החופה זאלל איין קנין גמור ונישואים גמורים זיין ובאם אבער איך זאלטע ח"ו מיט דעם טאדט אבגעהן בלי זרע קיימא בייא דעם לעבין פון מיין כלה הנ"ל ובחיי אחי הנ"ל אונד איך וואלט מיין כלה הנ"ל כל ימי חיי מיט קיין גט כריתות פטרן אונד מאחי הנ"ל ווירט קיין חליצה כשרה המתירה להנשא גישעהן אן מיין כלה הנ"ל בתוך שנה שלימה אחר מותי אזוי זאללען הקידושין שאני מקדש אותה וגם החופה וכל הקנייני אישות זאללען הכל בטל למפרע זיין כי אדעתא דהכי ווען עס אזוי ווירט זיין פערלאנג איך כלל ניכט זיא מקדש צו זיין רק הטבעת הקידושין וואס איך איהר געבין ווירדע זאלל איין מתנה בעלמא זיין אונד דיא חופה וכל קנייני אישות וואס קונה זיינין באשה איזט מיין דעה ניכט דאמיט קונה צו זיין ובאופן זה כל הבעילות שאבעל אותי כל ימי חיי זאללען זיין רק על דעת קידושין וואס איך יעצונד על תנאי הנ"ל וואס איך האבע פר ענק עדים מתנה גוועזין אונד ניכט איין קנין חדש אונד דיא רעדע וואס איך פר ענק עדים גרעדעט האבע אונד מתנה גוועזען טוהי איך דארויף איין שבועה חמורה על דעת רבים אלס איך כלל

ניקס דאפון מבטל זיין וויל כדי קיין אנדרע קידושין וקנינים זאללען זיין חוץ מהקדושין והחופה על תנאי וואס איך דוא פר ענק עדים גיזאגט האבע.

ובשעת נתינת הקידושין ליד הכלה הנ"ל האט החתן (פלוגי) הנ"ל להכלה שלו מרת (פלוגית) הנ"ל כל התנאים הנ"ל געזאגט אונד מפרש גיוועזען כל התנאים הנ"ל ובוזה הלשון האט ר' (פלוגי) גיזאגט צו זיין כלה על מנת כן ווען עס אזוי ווירט זיין וויא איך דוא גירעדט האבע אונד וויא הכל לפנינו בכתב זה איזט אז בין איך דיך מקדש ווירד עס אזוי זיין הרי את מקודשת לי מעכשיו בטבעת זו כדת משה וישראל אבער ווען עס ח"ו דער היפוך זאלט זיין דיינו וויא דער אנדרע פאלל וויא אין כתב שטעהט זאללען דיא קידושין מעכשיו בטל זיין אונד הטבעת זאלל למתנה בעלמא זיין ותיכף תוך כדי דיבור נתן הטבעת לפנינו עדים ח"מ (פב"פ) (ופב"פ).

שוב קודם החופה טרם ביאת הכלה לחופה אמר החתן (פב"פ) בפנינו עדים ח"מ וז"ל אויף דעם תנאי וואס איך האבע בשעת קידושין פר ענק מתנה גיוועזין וויא אין דעם כתב הכל געשריבען שטעהט אז זאלל דיא חופה קונה זיין אבער בהיפוך הדברים וויל איך ניכט האבען דס דיא חופה זאלל קונה זיין.

עוד זאת מעידים אנחנו ח"מ תחת החופה לא מסר החתן להכלה הנ"ל שום טבעת ולא שום דבר אחר רק המסדר קידושין הרב הנ"ל האט בפני המון הבריות בקול גיזאגט הרי את מקודשת וכו' כנהוג וזה עשה בשביל הבושה שלא לבייש החתן והכלה שיהי' משונה ביאה זו תחת החופה מבולתם ושלא ירגישו בזה בני אדם מכל הנ"ל אבל האמת הדבר החתן לא נתן להכלה (פלוגית) שום דבר תחת החופה.

עוד זאת מעידים אנחנו עה"מ דס קודם הייחוד שדרך העולם להכניס החתן והכלה לחדר אחד אחר החופה ואמר לנו ר' (פלוגי) הנ"ל אתם עדים ר' (פב"פ) (ופב"פ) הווי עלי עדים דס אויף דעם תנאי וואו איך פר ענק בשעת הקידושין האבע מתנה גיוועזין וויא אין דעם כתב שטעהט זוא שאלל דער ייחוד קונה זיין אבר אהנע דעם תנאי וויל איך ניט האבען דאז דער ייחוד זאל"ל קונה זיין. גם זאת מעידים אנחנו עה"מ דס בשעת מן האט דעם חתן וכלה לעגן געפירט קודם הבעילות מצוה אמר לנו החתן הווי עלי לעדים כשרים דס אויף דעם תנאי וואס איך האבע פר ענק מתנה גיוועזין בשעת הקידושין דיינו ווען איך ניכט ווירדעא מיט טאדט אבגעהן בלי זרע קיימא אויך ווען איך זאלטע ח"ו מיט דען טאדט אבגעהן בלי זרע קיימא רק איך זאלט מיט דעם טאדט אבגעהן אחר מיתת מיין כלה (פב"פ) אונד אויך ווען איך זאלט ח"ו מיט דעם טאדט אבגעהן בלי זרע קיימא בחיי מיין כלה (פלוגית) הנ"ל רק שיהי' מותי אחר מיתת אחי שאחי (פלוגי) ימות טרם שאמות אני או שיתברר שכבר מת אחי (פלוגי) לעת עתה אונד אויך ווען איך זאלטע מיט דעם טאדט אבגעהן בלי זרע קיימא בחיי מיין כלה (פלוגית) הנ"ל ובחיי אחי הנ"ל או שלא יודע לכלה שלי בבירור אם אחי חי או מת ואם ראוי לחלוץ או לא רק איך מעכט מיין כלה (פלוגית) הנ"ל מיט איין גט כריתות פטרן יהי' מתי שיהי' אונד אויך ווען איך זאלטע ח"ו מיט דעם טאדט אבגעהן בלי זרע קיימא בחיי /בחי/ כלה שלי הנ"ל ובחיי אחי הנ"ל אונד איך מעכט מיין כלה הנ"ל בשום פעם מיט קיין גט כריתות פטרן רק עס ווירד מאחי הנ"ל גישעהן איין חליצה כשרה אן מיין כלה הנ"ל המתירה להנשא אונד דיא חליצה ווירד גישעהן בתוך שנה אחת מיום מותי אזוי בין איך מיך מייחד אונד וויל בוועל זיין מיין כלה (פ) הנ"ל הזאת אבער ווען איך זאלטע ח"ו מיט דעם טאדט אבגעהן בלי זרע קיימא בייא דעם לעבין פאן מיין כלה (פלוגית) הנ"ל ובחיי אחי הנ"ל אונד איך ווירדע זיא ניט פטרן מיט איין גט כריתות אונד מאחי (פלוגי) הנ"ל זאלט זיא בתוך שנה שלימה אחר מותי קיין חליצה כשרה בעקוממען הכלה שלי (פלוגית) הזאת וועלכע זיא מתיר להנשא איזט אזוא וויל איך ניט האבען כל ימי דס שום יחוד ובעילה וכל שאר קניני אישות זאללען מיר קונה זיין דיא אשה (פלוגית) הזאת (ב' פ) לשם אישות כלל.

נוסף לזה מעידים אנחנו עדים ח"מ דס בכל פעם שהתנה החתן הנ"ל תנאים הנ"ל היו כל תנאי' בכתב ומפורש לפנינו ואמר הכל מתוך הכתב ולא טעה בדיבורו כלל ולראי' באה"ח היום יום א' ב' אב קס"א פה בקהלתנו מאטערסדארף יע"א. הק' פלוגי. הק' פלוגי.

במותב תלתא כחדא הוינא ואתא לקדמנא הני סהדי ה"ה (פב"פ) וה"ה (פב"פ) ואסהידי לנו באפי ה"ה כה' (פב"פ) ואשתו (פב"פ) איך שר' (פלוגי) הנ"ל קדש את אשתו מ' (פלוגית) הנ"ל על תנאי כדין וכהלכה דיינו הקידושין והייחוד והבעילה והחופה הכל הי' רק על תנאי עפ"י תנאים המבוארים יפה למעלה ככל הלכות עפ"י דתה"ק ומדחקרנום בכל חקירות ודרישות הראוי' עפ"י דתה"ק ונמצא עדותיהם מכוונים וגם כתבו וחתמו בחתימת ידי עצמן בפנינו ב"ד ח"מ ואתברר לנו דאינה חתימת ידיהו ממש אשרניהו וקיימינהו כדחזי וכתבנו זאת לפס"ד גמור להיות לראי' ביד האשה (פלוגי) הנ"ל לעת מצוא לידע ולהודיע שהקידושין והנישואין שקדשה ונשא אותה בעלה ר' (פלוגי) הנ"ל פה ק"ק יום א' דר"ח תמוז תקס"א לפ"ק הי' הכל רק על תנאי המפורש לעיל ובאם שיתבטל התנאי אזי ממילא הכל בטל למפרע ואין צריך לזה עוד שום חקירה ופס"ד בעולם כי דקדקנו היטב בדבר ויצא מאתנו בתורת פס"ד גמור שלא נשאר אחר' שום פקפוק ולראי' באנו עה"ח פה ק"ק הנ"ל יום א' ב' אב תקס"א לפ"ק. הק'. הק'. הק'.

ערוך השולחן אבן העזר הלכות יבום סימן קנז סעיף יד

ודעת רבינו הרמ"א כן הוא דוודאי אם מתנה ע"מ שלא תזקק ליבום הוה מתנה ע"מ שכתוב בתורה אבל אם מתנה שאם תפול ליבום לא יהא הקדושין חלין אין זה מתנה ע"מ שכתוב בתורה ויש ראייה לזה ממה שאמרו חז"ל [ס"פ הגוזל] ביבמה שנפלה לפני מוכה שחין דאי לאו דאיתתא בכל דהוא ניחא לה הוה אמרינן דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה וה"נ דכוותיה וגם זה שאין תנאי בנשואין היינו בסתמא אבל אם בשעת ביאה מתנה בפירוש ע"מ כן לא גרע התנאי משעת קדושין [וכ"כ הב"ש סק"ו] ועוד י"ל דדווקא בתנאי שהוא מסופק אם יתקיים אם לאו אמרינן שמחל להתנאי בעת הביאה אבל הכא אין כאן ספק דלטובתה הוא התנאי

והתנאי הכרחי לה לא אמריןן דאחולי אחליה [שם] וזה שאמרו חז"ל [יבמות צ"ד ב] בפשיטות דליכא תנאי בנשואין ר"ל דהוי מילתא דלא שכיחא [נוב"י קמא סי' נ"ו] [וכן מ"ש בר"פ ב"ש שאין תנאי בנשואין וכ"מ בתוס' שם זו"ל דאין רגילות וכו'].